

CENTRUM
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

Instytut Skutecznego
Przywództwa
i Zarządzania
Uczelni Łazarskiego

MBA ENERGETYKA

CENTRUM KSZTAŁCENIA PODYPLOMOWEGO UCZELNIA ŁAZARSKIEGO

Warszawa, kwiecień 2014 r.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA CZŁONKÓW ORGANÓW SPÓŁKI KAPITAŁOWEJ

ADWOKAT ŁUKASZ MOCZYDŁOWSKI

MAKULIŃSKI MOCZYDŁOWSKI ROSTAFIŃSKI WŁODAWIEC KANCELARIA RADCÓW PRAWNYCH I ADWOKATÓW PROKURENT SP.P.

INFORMACJE OGÓLNE

Podstawowym aktem prawnym normującym ogólne zasady odpowiedzialności karnej jest Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - **Kodeks karny**. Ponadto zasady odpowiedzialności za przestępstwa skarbowe zostały określone w Ustawie z dnia 10 września 1999 r. – **Kodeksie karnym skarbowym**. Z kolei źródłem zasad odpowiedzialności karnej za wykroczenia jest Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – **Kodeks wykroczeń**.

Postępowanie karne zostało unormowane w przepisach Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – **Kodeksu postępowania karnego**, natomiast postępowanie w sprawach o wykroczenia toczy się na podstawie przepisów Ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – **Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia**.

GDZIE SZUKAĆ PRZEPISÓW KARNYCH?

Przepisy karne, czyli takie, które penalizują określone zachowania jako przestępstwa lub wykroczenia pod groźbą odpowiedzialności karnej, występują w licznych ustawach, spośród których **Kodeks karny, Kodeks karny skarbowy** czy **Kodeks wykroczeń** są ustawami typowo karnymi.

Faktem jest, że zdecydowana większość ustaw zawierających przepisy karne reguluje rozmaite dziedziny ludzkiej działalności, a przepisy prawa karnego występują w nich wyłącznie w odniesieniu do przedmiotu tejże regulacji. Przykładem takiego właśnie aktu normatywnego jest Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – **Kodeks spółek handlowych.**

CZYM JEST PRZESTĘPSTWO?

Definicja przestępstwa nie została określona w jednym przepisie, lecz można ją wyprowadzić z całokształtu przepisów normujących ogólne zasady odpowiedzialności karnej za przestępstwo. Zgodnie z ogólnie przyjętą wśród przedstawicieli doktryny definicją, **przestępstwo jest:**

- 1) czynem człowieka,**
- 2) zabroniony przez ustawę pod groźbą kary**
- 3) przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia,**
- 4) zawinionym i bezprawnym**
- 5) społecznie szkodliwym w stopniu wyższym, niż znikomy.**

Warto dodać, że **przestępstwo można popełnić nie tylko przez działanie, ale też przez zaniechanie.**

CZYM JEST WYKROCZENIE?

Definicja wykroczenia, podobnie jak definicja przestępstwa nie została określona w jednym przepisie, lecz można ją wyprowadzić z całokształtu przepisów normujących ogólne zasady odpowiedzialności karnej za wykroczenia w Kodeksie wykroczeń. **Wykroczeniem jest więc:**

- 1) czyn człowieka,**
- 2) zabroniony pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5.000 złotych lub nagany**
- 3) przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia,**
- 4) zawiniony,**
- 5) społecznie szkodliwy.**

Zgodnie z **art. 5 k.w.**, wykroczenie można popełnić zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie, chyba że ustawa przewiduje odpowiedzialność tylko za wykroczenie umyślne.

WINA JAKO WARUNEK ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ

Jednym z podstawowych i koniecznych warunków ponoszenia odpowiedzialności karnej za jakiegokolwiek przestępstwo lub wykroczenie jest **wina sprawcy w czasie popełnienia czynu**. Należy przy tym podkreślić, że zgodnie z **art. 1 § 3 k.k. nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu**. Podobny zapis znajduje się w **art. 1 § 3 k.k.s.**, jak również w **art. 1 § 2 k.w.**

A zatem **brak winy sprawcy w momencie popełnienia czynu** zabronionego nie tylko wyklucza możliwość poniesienia przez niego odpowiedzialności karnej za ten czyn, ale również **sprawia, że zachowanie sprawcy w ogóle nie stanowi przestępstwa ani wykroczenia**.

CZYM JEST WINA?

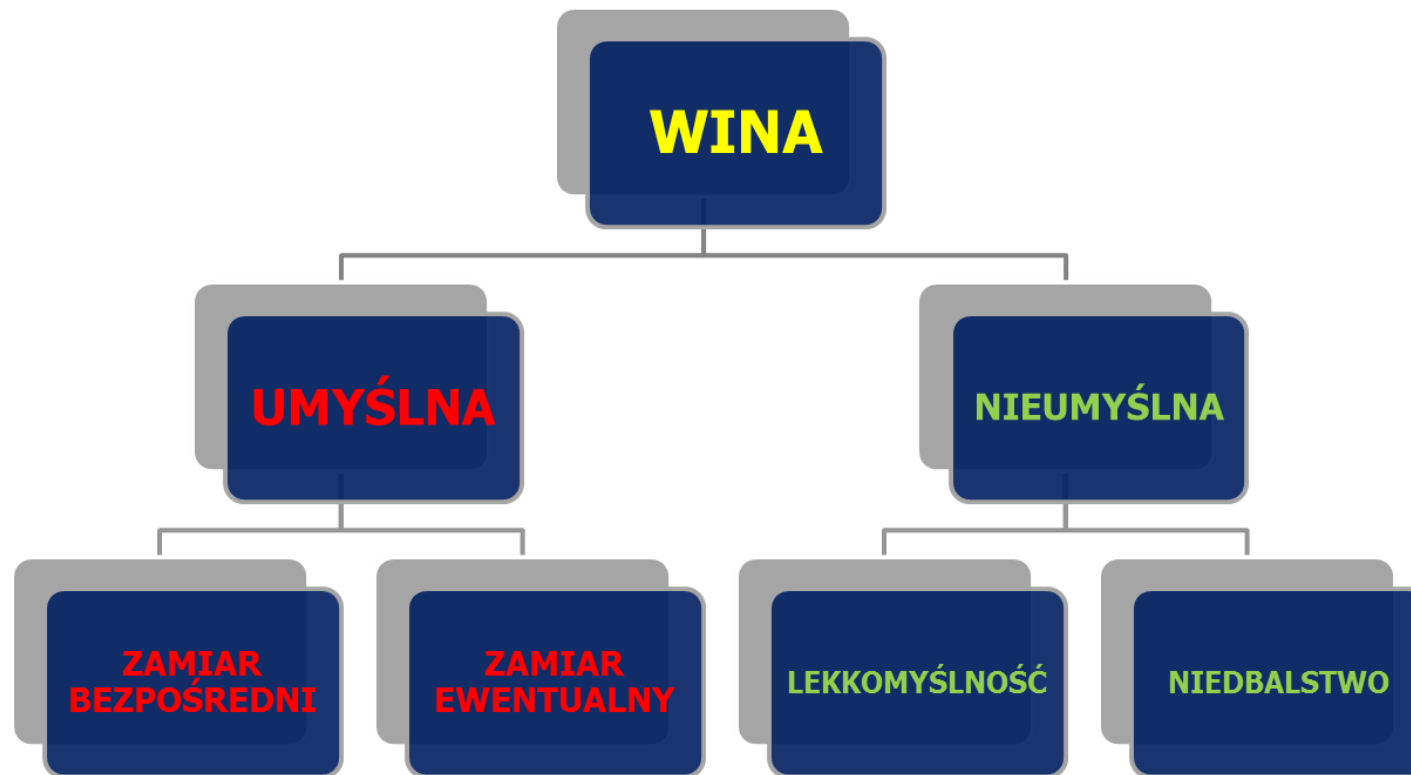
Czym jest wina? Jak jest definiowana?

Bezpośredniej definicji winy nie znajdziemy w żadnym przepisie. Jest to pojęcie typowo doktrynalne, wyprowadzane z szeregu przepisów prawa karnego. Jak pisze Profesor Lech Gardocki: „***Wina zachodzi wtedy, gdy możemy sprawcy postawić zarzut popełnienia danego czynu zabronionego.***”

Przed wszystkim należy odróżnić winę umyślną od winy nieumyślnej.

WINA UMYŚLNA I NIEUMYŚLNA - SCHEMAT

WINA UMYŚLNA

Sprawca czynu ponosi **winę umyślną**, jeżeli działa w **zamiarze bezpośrednim** albo w **zamiarze ewentualnym**.

- **Zamiar bezpośredni** polega na tym, że **sprawca bezpośrednio chce popełnić czyn zabroniony**.
- **Zamiar ewentualny** polega na tym, że **sprawca przewidując możliwość popełnienia czynu, godzi się na to**.

PRZYKŁADY WINY UMYŚLNEJ

- **Przykład winy umyślnej w zamiarze bezpośrednim:**

Sprawca zabójstwa strzela do pokrzywdzonego, mając bezpośredni zamiar pozbawienia go życia.

- **Przykład winy umyślnej w zamiarze ewentualnym:**

Sprawca uprowadzenia przewiduje, że w wyniku pozbawienia pokrzywdzonego dostępu do wody i pożywienia może on umrzeć, jednak pozbawienie życia pokrzywdzonego nie jest bezpośrednim zamiarem porywacza. Jeżeli w takiej sytuacji zakładnik umrze z głodu lub pragnienia, sprawca powinien odpowiedzieć za zabójstwo w zamiarze ewentualnym.

WINA NIEUMYŚLNA

Winę nieumyślną ponosi sprawca, który popełnia czyn w wyniku **lekkomyślności** albo **niedbalstwa**.

- **Lekkomyślność** polega na tym, że **sprawca czynu zdaje sobie sprawę z możliwości jego popełnienia, lecz nie mając zamiaru jego popełnienia bezpodstawnie zakłada, że skutek nie nastąpi.**
- **Niedbalstwo** polega na tym, że **sprawca całkowicie nieświadomie narusza wymagane zasady ostrożności, w wyniku czego dochodzi do popełnienia czynu.**

PRZYKŁADY WINY NIEUMYŚLNEJ

- **Przykład winy nieumyślnej w formie lekkomyślności:**

Robotnik na budowie nie zachowuje należytej ostrożności w trakcie stawiania rusztowania, pomimo świadomości, że takie zaniedbanie może spowodować zawalenie się konstrukcji. W wyniku błędu sprawcy rusztowanie zawala się, a jego kolega doznaje ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. W takiej sytuacji do popełnienia przestępstwa z art. 156 § 1 k.k. doszło w wyniku lekkomyślności, więc sprawca powinien odpowiedzieć na podstawie art. 156 § 2 k.k.

- **Przykład winy nieumyślnej w formie niedbalstwa:**

Działając w stanie roztargnienia i bezmyślności J.K. zostawia włączone żelazko w swoim domu i wychodzi do pracy. W wyniku tego po jakimś czasie w domu J.K. wybucha pożar, który zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób. Ponieważ art. 163 k.k. w § 2 przewiduje odpowiedzialność sprawcy również za nieumyślny występki spowodowania niebezpieczeństwa, J.K. powinien ponieść odpowiedzialność karną.

CZY ZBRODNIĘ MOŻNA POPEŁNIĆ NIEUMYŚLNIE?

Rozróżnienie na winę umyślną i winę nieumyślną ma ogromne znaczenie, ponieważ:

- **zbrodnię może popełnić wyłącznie sprawca ponoszący winę umyślną w trakcie czynu,**
- za **występek** odpowiada karnie również sprawca, który popełnił go **nieumyślnie**, ale **tylko wtedy, gdy w konkretnym przepisie karnym ustawa tak stanowi,**
- w przypadku **wykroczeń** generalną zasadą jest odpowiedzialność sprawcy **niezależnie od rodzaju winy**, chyba że ustawa przewiduje taką odpowiedzialność **wyłącznie wobec sprawcy działającego umyślnie,**
- sprawca nieumyślnego wykroczenia skarbowego ponosi odpowiedzialność tylko wtedy, gdy Kodeks karny skarbowy tak stanowi.

ZBRODNIA A WYSTĘPEK

Przestępstwa dzielimy na:

- zbrodnie
- występki.

Zgodnie z **art. 7 § 2 k.k.**, zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

Z kolei zgodnie z **art. 7 § 3 k.k.** stanowi, że występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

Zgodnie z **art. 8 k.k.**, zbrodnię można popełnić tylko umyślnie, natomiast występki można popełnić także nieumyślnie, jeżeli ustawa tak stanowi.

SPOŁECZNA SZKODLIWOŚĆ CZYNU JAKO WARUNEK ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ

Pamiętamy, że jednym z niezbędnych elementów definicji przestępstwa jest sformułowanie „społecznie szkodliwy w stopniu wyższym, niż znikomy”.

- Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. (art. 1 § 2 k.k.)
- Nie stanowi wykroczenia czyn, który w ogóle nie jest szkodliwy społecznie. (art. 1 § 1 k.w.)
- Nie jest przestępstwem skarbowym ani wykroczeniem skarbowym czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. (art. 1 § 2 k.k.s.)

Warto w tym miejscu zauważyć, że do popełnienia wykroczenia, z wyjątkiem wykroczenia skarbowego, wystarczy jakakolwiek społeczna szkodliwość czynu, chociażby była ona znikoma.

SPOŁECZNA SZKODLIWOŚĆ CZYNU

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w **art. 115 § 2 k.k.**, przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu Sąd bierze pod uwagę:

- 1) rodzaj i charakter naruszonego dobra,**
- 2) rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody,**
- 3) sposób i okoliczności popełnienia czynu,**
- 4) wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków,**
- 5) postać zamiaru,**
- 6) motywację sprawcy,**
- 7) rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia.**

STOSOWANIE USTAWY KARNEJ W CZASIE

Pamiętamy, że jednym z elementów omawianych wcześniej definicji przestępstwa i wykroczenia jest zakaz danego zachowania wynikający z „ustawy obowiązującej w czasie jego popełnienia”. Oznacza to, że co do zasady, prawo karne nie działa wstecz (lex retro non agit).

Co prawda zgodnie z k.k., k.k.s. i k.w. regułą jest stosowanie ustawy nowej do czynu popełnionego przed jej wejściem w życie, jednak może to nastąpić tylko wtedy, gdy nowa ustawa jest bardziej korzystna dla sprawcy. W przeciwnym razie zastosowanie prawa z mocą wsteczną jest bezwzględnie niedopuszczalne.

NOWA USTAWA ŁAGODNIEJSZA OD POPRZEDNIEJ

Jeżeli nowa ustawa wprowadza łagodniejszą sankcję za dany czyn, to **karę wymierzoną na podstawie poprzedniej ustawy obniża się tak, aby była zgodna z nową ustawą (art. 4 § 1-3 k.k., art. 2 § 2-5 k.k.s., art. 2 § 1 k.w.).**

Jeżeli według nowej ustawy dany czyn nie stanowi już przestępstwa (przestępstwa skarbowego, wykroczenia skarbowego, wykroczenia), **skazanie ulega zatarciu z mocy prawa (art. 4 § 4 k.k., art. 2 § 6 k.k.s., art. 2 § 2 k.w.).**

PRZEDAWNNIENIE KARALNOŚCI

Kolejnym zagadnieniem jest kwestia przedawnienia karalności sprawcy czynu zabronionego. Ze względu na etap postępowania karnego lub o wykroczenie wyróżnia się:

- **przedawnienie ścigania** (art. 101-102 k.k., art. 44 oraz art. 51 § 1 i 2 k.k.s., art. 45 § 1-2a k.w.),
- **przedawnienie wykonania kary** (art. 103 k.k., art. 45 § 1 oraz art. 51 § 3 k.k.s., art. 45 § 3 k.w.).

PRZEDAWNNIENIE ŚCIGANIA A PRZEDAWNNIENIE WYKONANIA KARY

- **Przedawnienie ścigania** polega na tym, że po upływie określonego okresu czasu od popełnienia czynu **nie można już ścigać jego sprawcy.**
- Z kolei **przedawnienie wykonania kary** polega na tym, że po upływie pewnego okresu czasu od uprawomocnienia się wyroku skazującego **nie można już wykonać orzeczonej kary.**

PRZEDAWNNIENIE ŚCIGANIA CZYNÓW

- Karalność przestępstwa ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło lat:
 - 30 - gdy czyn stanowi zbrodnię zabójstwa,
 - 20 - gdy czyn stanowi inną zbrodnię,
 - 15 - gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat,
 - 10 - gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata,
 - 5 - gdy chodzi o pozostałe występki.
- Karalność przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego ustaje z upływem roku od czasu, gdy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy przestępstwa, nie później jednak niż z upływem 3 lat od czasu jego popełnienia.

PRZEDAWIENIE

- Jeżeli we wskazanych na poprzednim slajdzie terminach wszczęto postępowanie przeciwko osobie, karalność popełnionego przez nią przestępstwa ustaje co do zasady z upływem 10 lat, a w wypadkach jeżeli czyn nie jest zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata - z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu .
- Przedawnienie ścigania wszystkich wykroczeń następuje **zawsze po upływie 1 roku**, a jeżeli wszczęto postępowanie, **po upływie 2 lat**.
- Nie można wykonać kary jeżeli od uprawomocnienia się wyroku skazującego upłynęło lat:
 - 30 - w razie skazania na karę pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat albo karę surowszą,
 - 15 - w razie skazania na karę pozbawienia wolności nie przekraczającą 5 lat,
 - 10 - w razie skazania na inną karę.

STOSOWANIE USTAWY KARNEJ W PRZESTRZENI

- Ogólną zasadą prawa karnego jest stosowanie jego przepisów w stosunku **do sprawców czynów popełnionych na terytorium Polski, również na polskim statku wodnym lub powietrznym** (art. 5 k.k., art. 3 § 2 k.k.s., art. 3 § 1 k.w.).
- Od tej reguły są przewidziane wyjątki, na przykład **możliwe jest wyłączenie polskiej jurysdykcji karnej w drodze umowy międzynarodowej** (art. 5 k.k.).

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA ZA CZYNY POPEŁNIONE ZA GRANICĄ

- Przepisy karne stosuje się także wobec obywatela polskiego, który **popełnił przestępstwo za granicą (art. 109 k.k.), pod warunkiem, że czyn ten jest przestępstwem również w miejscu jego popełnienia (art. 111 k.k.)**.
- Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia czynu zabronionego, **ustawę karną polską stosuje się do obywatela polskiego oraz cudzoziemca w razie popełnienia pewnych szczególnych typów przestępstw wymienionych w art. 112 k.k.,** wyszczególnionych ze względu na chronione dobro, jakim jest **interes RP**.
- Z podobnych względów **art. 3 § 3 k.k.s.** wprowadza zasadę represji karnej niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa skarbowego.
- Z kolei odpowiedzialność karna za wykroczenie lub wykroczenie skarbowe popełnione za granicą jest sytuacją zupełnie wyjątkową (**art. 3 § 2 k.w., art. 3 § 4 k.k.s.**).

GRANICE WIEKOWE ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ

Generalną zasadą przyjętą we wszystkich ustawach karnych jest to, że odpowiedzialność karną ponosi **ten sprawca, który ukończył 17 lat w chwili popełnienia czynu** (art. 10 § 1 k.k., art. 5 § 1 k.k.s., art. 8 k.w.).

Od powyższej reguły odpowiedzialności za **przestępstwo lub wykroczenie skarbowe przewidziane są pewne wyjątki**, które zaraz omówimy.

W przypadku **wykroczeń** (**nie mylić z wykroczeniami skarbowymi**) nie zostały przewidziane żadne wyjątki od zasady granicy wiekowej umożliwiającej poniesienie przez sprawcę odpowiedzialności karnej.

CZY 15-LATEK MOŻE PÓJŚĆ DO WIĘZIENIA?

Zgodnie z **art. 10 § 2 k.k.** nieletni, który po ukończeniu 15 lat dopuścił się któregoś ze szczególnie drastycznych przestępstw wymienionych w tym przepisie **może odpowiadać na zasadach określonych w k.k.**, jeżeli przemawiają za tym:

- **okoliczności sprawy,**
- **stopień rozwoju sprawcy,**
- **jego właściwości i warunki osobiste,**

a w szczególności, jeżeli **poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.**

CZY WOBEC 17-LATKA MOŻNA STOSOWAĆ ŚRODKI WYCHOWAWCZE ZAMIAST KARY?

Sprawca przestępstwa, przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, który **popęłnił je mając skończone 17 lat, ale nie mając lat 18, może nie odpowiadać na zasadach ogólnych,** jeżeli przemawiają za tym:

- **okoliczności sprawy,**
- **stopień rozwoju sprawcy,**
- **jego właściwości i warunki osobiste.**

W takiej sytuacji Sąd może zastosować środki przewidziane w postępowaniu w sprawach nieletnich, czyli **środki wychowawcze, poprawcze lub lecznicze (art. 10 § 4 k.k., art. 5 § 2 k.k.s.).**

ILE PRZESTĘPSTW MOŻE STANOWIĆ JEDEN CZYN?

Jeden konkretny czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo (art. 11 § 1 k.k.). Zasada ta wydaje się oczywista w przypadku prostych stanów faktycznych, w których sprawca dopuszcza się **wyłącznie jednego przestępstwa** i jednocześnie **jego czyn nie wypełnia znamion innych przestępstw.**

***Przykład:** Sprawca kradzieży zabiera ze sklepu laptopa w celu przywłaszczenia.*

Jednak nie zawsze jest to takie proste, co zaraz Państwu zaprezentuję.

KUMULATYWNA KWALIFIKACJA CZYNU

W praktyce występują takie sytuacje, gdy **jeden czyn wypełnia znamiona kilku różnych przestępstw**. Wówczas Sąd skazuje **za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów**, wymierzając sprawcy karę **na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą (art. 11 § 2 i 3 k.k.)**.

***Przykład:** Sprawca kradzieży z włamaniem wybija szybę w samochodzie, której wartość jest oczywiście mniejsza od przywłaszczzonego przez niego portfela. Przy okazji w wyniku uderzenia zostają uszkodzone drzwi samochodu, a kawałki rozbitego szkła niszczą tapicerkę fotelu kierowcy. Wybijając szybę oraz uszkodzając drzwi i tapicerkę sprawca nie popełnia jednak przestępstwa zniszczenia cudzego mienia, ponieważ tym samym czynem wypełnił znamiona przestępstwa zagrożonego kara surowszą – kradzieży z włamaniem.*

ILE PRZESTĘPSTW MOŻNA POPEŁNIĆ W WARUNKACH CZYNU CIĄGŁEGO?

Zgodnie z **art. 12 k.k.** **dwa lub więcej zachowań, podjętych w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, uważa się za jeden czyn zabroniony.**

Jednocześnie, jeżeli przedmiotem zamachu jest **dobro osobiste**, warunkiem uznania wielości zachowań za jeden czyn zabroniony jest **tożsamość pokrzywdzonego**.

Pamiętamy, że jeden czyn może stanowić wyłącznie jedno przestępstwo.

CO OZNACZA CZYN CIĄGŁY W PRAKTYCE?

W praktyce oznacza to, że jeżeli sprawca zamierza dokonać kradzieży znacznej kwoty pieniędzy, a zamiast przywłaszczyć od razu całą sumę kradnie kilka mniejszych kwot, to zgodnie z Kodeksem karnym **poszczególne kradzieże należy uznać za jedno przestępstwo kradzieży**.

Z kolei jeżeli sprawca przestępstwa zniesławienia regularnie dopuszcza się zachowań polegających na publikacji oszczerstw w gazetach, a wykonuje w ten sposób z góry powzięty zamiar popsucia reputacji **jednego pokrzywdzonego**, to poszczególne zachowania stanowią **jeden czyn zabroniony**, a więc **tylko jedno przestępstwo**. Nie byłoby to jednak **jedno przestępstwo**, gdyby wieloma takimi czynami sprawca zniesławiał **wiele różnych osób**.

FORMY POPEŁNIENIA CZYNU ZABRONIONEGO

Zasadniczo wyróżnia się dwa rodzaje form popełnienia czynu zabronionego:

- **formy stadialne,**
- **formy zjawiskowe.**

FORMY STADIALNE

Ze względu na etap popełnienia czynu wyróżnia się trzy poszczególne **formy stadialne**. Są to:

- 1) przygotowanie,**
- 2) usiłowanie,**
- 3) dokonanie.**

PRZYGOTOWANIE

Przygotowanie polega na podejmowaniu czynności mających stworzyć warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio do popełnienia przestępstwa.

Pojęcie przygotowania w ogóle nie występuje na gruncie prawa wykroczeń. Przygotowanie nie zostało określone również w Kodeksie karnym skarbowym, a przepisów Kodeksu karnego dotyczących przygotowania nie stosuje się w prawie karnym skarbowym. **A zatem pojęcie przygotowania funkcjonuje wyłącznie na gruncie Kodeksu karnego.**

KIEDY PRZYGOTOWANIE JEST KARALNE?

Art. 16 § 2 k.k. stanowi, że **przygotowanie jest karalne tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi.**

W praktyce oznacza to, że samo przygotowanie do popełnienia zdecydowanej większości przestępstw **nie jest karalne.** Przykładowe przestępstwa, do których przygotowanie jest karalne, to: wojna napastnicza (art. 117 k.k.), eksterminacja (art. 118 k.k.) czy zamach stanu (art. 127 k.k.).

Nie jest karalne przygotowanie do popełnienia jakiegokolwiek przestępstwa penalizowanego w Kodeksie spółek handlowych.

USIŁOWANIE

Usiłowanie jest formą stadialną czynu zabronionego, która polega na podjęciu działań bezpośrednio zmierzających do dokonania czynu zabronionego, które jednak z jakiegoś powodu nie następuje.

Pojęcie usiłowania występuje na gruncie zarówno k.k., jak i k.k.s. oraz k.w.

JAK KARZE SIĘ USIŁOWANIE POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA POSPOLITEGO?

- W przypadku przestępstw pospolitych usiłowanie jest co do zasady karalne **tak samo, jak dokonanie** (art. 14 § 1 k.k.).
- Sąd może jednak zastosować **nadzwyczajne złagodzenie kary** w przypadku tzw. **usiłowania nieudolnego** (art. 14 § 2 k.k. w zw. z art. 13 § 2 k.k.) lub wtedy, gdy sprawca **dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi swojego czynu** (art. 15 § 2 k.k.).
- Ponadto zgodnie z **art. 15 § 1 k.k.**, **nie podlega karze** za usiłowanie, **kto dobrowolnie zapobiegł skutkowi** swego czynu.

JAK KARZE SIĘ USIŁOWANIE POPEŁNIENIA PRZESTĘPSTWA SKARBOWEGO?

W przypadku przestępstw skarbowych, zgodnie z **art. 21 § 1 k.k.s.** usiłowanie przestępstwa skarbowego zagrożonego karą **nieprzekraczającą roku pozbawienia wolności lub karą łagodniejszą** jest karalne **tylko wtedy, gdy kodeks tak stanowi.**

Inaczej niż w **k.k.**, za usiłowanie popełnienia przestępstwa skarbowego można wymierzyć karę **jedynie w wysokości nieprzekraczającej 2/3 górnej granicy** ustawowego zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa skarbowego.

Poza tymi wyjątkami, do usiłowania na gruncie **k.k.s.** stosuje się odpowiednio przepisy **k.k.**

JAK KARZE SIĘ USIŁOWANIE POPEŁNIENIA WYKROCZENIA?

W przypadku **wykroczeń** usiłowanie jest karalne **tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi (art. 11 § 2 k.w.)**.

Jeżeli ustawa przewiduje odpowiedzialność karną za usiłowanie wykroczenia, karę wymierza się **w granicach przewidzianych za sprawstwo**.

Podobnie jak w k.k., nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie zapobiegł skutkowi swego czynu (art. 11 § 4 k.w.).

DOKONANIE

Dokonanie czynu zabronionego ma miejsce wtedy, gdy jego **sprawca popełni go**, wypełniając znamiona tego czynu określone w odpowiednim przepisie karnym.

Można więc stwierdzić, że dokonanie różni się od usiłowania **skutkiem** w postaci popełniania danego czynu.

FORMY ZJAWISKOWE

Ze względu na udział w popełnieniu czynu wyróżnia się pięć poszczególnych **form zjawiskowych**. Są to:

- 1) sprawstwo (ew. współsprawstwo),**
- 2) sprawstwo kierownicze,**
- 3) sprawstwo polecające,**
- 4) podżeganie,**
- 5) pomocnictwo.**

SPRAWSTWO (WSPÓŁSPRAWSTWO)

Sprawcą czynu jest ten, kto popełnia go **bezpośrednio lub za pośrednictwem innej osoby.**

Popełnienie czynu za pośrednictwem innej osoby może mieć formę **sprawstwa kierowniczego** lub **sprawstwo polecającego.**

Pojęcia sprawstwa kierowniczego i polecającego omówimy za moment, na razie proponuję skupić się na zagadnieniu odpowiedzialności współsprawcy.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ WSPÓŁSPRAWCY

Czyn może popełnić **jeden sprawca**, może też zostać popełniony przez **kilku sprawców działających wspólnie i w porozumieniu**.

Jeżeli czyn popełnia kilku sprawców, wszyscy oni są **współsprawcami**. Należy jednak pamiętać o generalnej **zasadzie indywidualizacji** odpowiedzialności za czyn każdego ze współsprawców w ramach czynu dokonanego wspólnie (**art. 20 k.k., stosowany odpowiednio w k.k.s., art. 21 § 1 k.k.**).

Oznacza to, że np. jeżeli jeden ze współsprawców działa umyślnie, a drugi nieumyślnie, to każdy z nich odpowiada w granicach swojej umyślności lub nieumyślności. Podobnie okoliczności osobiste, wyłączające lub łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną, uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczą.

Problematyka współsprawstwa nie występuje w Kodeksie wykroczeń.

SPRAWSTWO KIEROWNICZE

Sprawstwo kierownicze polega na dokonaniu czynu zabronionego „cudzymi rękami”. Chodzi o kierowanie popełnieniem czynu zabronionego przez inną osobę, poprzez udzielanie konkretnych poleceń, np. przez sprawcę stojącego na czele zorganizowanej grupy przestępczej.

Od sprawstwa polecającego sprawstwo kierownicze różni się elementem kierowania wykonaniem czynu, który w przypadku sprawstwa polecającego nie występuje.

SPRAWSTWO POLECAJĄCE

Sprawstwo polecające polega na wykorzystaniu uzależnienia od sprawcy innej osoby, poprzez polecenie popełnienia czynu zabronionego.

Sprawcą polecającym może być np. prezes zarządu spółki, który wydaje swojemu podwładnemu polecenie popełnienia przestępstwa, grożąc mu utratą pracy w przypadku odmowy.

PODŻEGANIE

Podżeganie polega na nakłanianiu innej osoby do popełnienia czynu zabronionego. Od sprawstwa polecającego różni się brakiem elementu zależności.

Sąd wymierza karę za podżeganie w granicach sankcji przewidzianej za sprawstwo (art. 19 k.k.).

Jednak jeżeli czynu zabronionego tylko usiłowano dokonać, podżegacz odpowiada jak za usiłowanie. Z kolei jeżeli podżegacz w ogóle nie spowodował podjęcia działań zmierzających do popełnienia czynu, Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia. **A zatem odpowiedzialność podżegacza jest ściśle związana ze skutkiem jego działań.**

POMOCNICTWO

Pomocnictwo polega na świadomym ułatwieniu popełnienia czynu zabronionego, poprzez:

- dostarczenie narzędzia, środka przewozu
- udzielenie rady lub informacji
- zaniechanie niedopuszczenia do popełnienia czynu (w przypadku osoby prawnie zobowiązanej do takiego działania, np. policjanta).

WYŁĄCZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ

Okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną sprawcy czynu można podzielić na trzy kategorie:

- **okoliczności wyłączające bezprawność czynu (tzw. kontratypy),**
- **okoliczności wyłączające winę,**
- **okoliczności wyłączające społeczną szkodliwość czynu.**

OKOLICZNOŚCI WYŁĄCZAJĄCE BEZPRAWNOŚĆ CZYNU (KONTRATYPY)

Okoliczności wyłączające bezprawność czynu (kontratypy) powodują, że zachowanie, które wypełniałoby znamiona czynu zabronionego, w danej konkretnej sytuacji nie jest bezprawne.

W nauce prawa karnego wyróżnia się następujące kontratypy (nie wszystkie wynikają bezpośrednio z ustawy):

- 1) **obrona konieczna,**
- 2) **stan wyższej konieczności,**
- 3) **działanie w ramach uprawnień lub obowiązków,**
- 4) **zgoda pokrzywdzonego,**
- 5) **czynności lecznicze,**
- 6) **karcenie małoletnich,**
- 7) **uprawianie sportu,**
- 8) **uzasadnione ryzyko,**
- 9) **ostateczna potrzeba,**
- 10) **zwyczaj.**

OBRONA KONIECZNA

Kontratyp obrony koniecznej został uregulowany w **art. 25 k.k.**, jak również w **art. 15 k.w.** Kontratyp ten nie w ogóle nie występuje w **k.k.s.**

Obrona konieczna polega na odpieraniu bezpośredniego, bezprawnego zamachu na jakiegokolwiek dobro chronione prawem, przy użyciu środków koniecznych do odparcia tego zamachu i w sposób współmierny do niebezpieczeństwa zamachu.

***Przykład:** Osoba zaatakowana w swoim domu przez uzbrojonego włamywacza broni się, powodując u napastnika uszkodzenie ciała. Okoliczności, w jakich doszło do tego zdarzenia wyłączają przestępnosć czynu tej osoby, ponieważ działała ona w warunkach obrony koniecznej.*

PRZEKROCZENIE GRANIC OBRONY KONIECZNEJ

Z **przekroczeniem granic obrony koniecznej** mamy do czynienia wtedy, kiedy w danej sytuacji obrona konieczna była co prawda faktycznie uzasadniona, ale:

- działania zmierzające do odparcia bezprawnego zamachu nastąpiły jeszcze przed podjęciem usiłowania popełnienia czynu albo już po jego popełnieniu (**eksces ekstensywny**),
- lub też gdy podjęte środki okazały się niewspółmierne do zagrożenia (**eksces intensywny**).

W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności gdy sprawca zastosował sposób obrony koniecznej niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, Sąd może zastosować **nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.**

Nie podlega karze, kto przekracza granice obrony koniecznej pod wpływem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionych okolicznościami zamachu.

PRZYKŁADY PRZEKROCZENIA GRANIC OBRONY KONIECZNEJ

- **Przykład ekscesu ekstensywnego:** Właściciel domu obrabowany przez włamywacza strzela do niego w momencie, kiedy ucieka on z łupem, przeskakując przez płot. W wyniku tego włamywacz doznaje średniego uszkodzenia ciała. Uciekając, włamywacz nie zagrażał już pokrzywdzonemu, więc obrona konieczna była spóźniona.
- **Przykład ekscesu intensywnego:** Zawodnik MMA zostaje zaatakowany przez oczywiście słabszego od siebie, nieuzbrojonego napastnika, który żąda oddania mu pieniędzy i telefonu, grożąc natychmiastowym użyciem przemocy. Napadnięty broni się, oddając do napastnika strzał z broni palnej, w wyniku czego napastnik ginie na miejscu. W takiej sytuacji środek użyty do odparcia bezprawnego zamachu był nieproporcjonalny w stosunku do zagrożenia, ponieważ napastnik nie był uzbrojony, a nie posiadając broni nie zagrażał napadniętemu.

STAN WYŻSZEJ KONIECZNOŚCI

Kontratyp stanu wyższej konieczności został uregulowany w **art. 26 k.k.**, jak również w **art. 16 k.w.** Kontratyp ten, podobnie jak obrona konieczna, nie występuje w **k.k.s.**

Stan wyższej konieczności wyłącza przestępność czynu, jeżeli dane dobro zostało poświęcone w celu ratowania innego dobra, o wyżej wartości od dobra poświęconego, a niebezpieczeństwa nie można było inaczej uniknąć.

Nie popełnia przestępstwa także ten, kto ratując dobro chronione prawem w warunkach opisanych powyżej poświęca dobro, które nie przedstawia wartości oczywiście wyższej od dobra ratowanego. **Dobro poświęcone może więc być tej samej wartości, co dobro ratowane,** a nawet hipotetycznie może być wartości wyższej od dobra ratowanego (ale nie oczywiście wyższej).

PRZYKŁADY ZASTOSOWANIA KONTRATYPU STANU WYŻSZEJ KONIECZNOŚCI

- **Przykład:** *Ekipa strażaków wybija szybę w oknie płonącego mieszkania, w celu ugaszenia pożaru i zapobieżenia wystąpieniu większych strat w przypadku jego rozprzestrzenienia się na cały blok. W takiej sytuacji strażacy nie popełniają przestępstwa zniszczenia mienia, ponieważ poświęcają dobro oczywiście niższej wartości (szyba) od dobra ratowanego (życie i zdrowie mieszkańców).*
- **Przykład:** *Ratownik wodny ratuje grupę osób tonących w jeziorze. Skacze do wody, dopływa do jednej z tych osób i płynie z nią w kierunku brzegu, zostawiając bez pomocy pozostałych tonących, którzy w wyniku tego giną. W takiej sytuacji ratownik nie popełnia przestępstwa nieudzielenia pomocy, ponieważ nie był w stanie ratować wszystkich tonących jednocześnie. Ratował więc życie jednego z nich, poświęcając życie pozostałych, jako dobro tego samego rzędu.*

DZIAŁANIE W RAMACH UPRAWNIEŃ LUB OBOWIĄZKÓW

Z kontratypem **działania w ramach uprawnień lub obowiązków** mamy do czynienia wówczas, gdy czyn pozornie stanowiący przestępstwo nie jest nim jednak, gdyż osoba dokonująca go działa na podstawie przyznanych jej przez prawo kompetencji.

Przykład: Funkcjonariusz Policji dokonuje zatrzymania osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa, w oparciu o art. 244 k.p.k. Gdyby czynu tego dokonała osoba nieuprawniona, a zatrzymanie nie nastąpiłoby po przyłapaniu sprawcy na gorącym uczynku przestępstwa ani w pościgu podjętym bezpośrednio po jego popełnieniu, to osoba zatrzymująca popełniłaby przestępstwo pozbawienia człowieka wolności (art. 189 k.k.). Jednak policjant swoim zachowaniem nie wypełnia znamion tego przestępstwa, skoro działa w granicach swoich uprawnień.

ZGODA POKRZYWDZONEGO

Kontratyp **zgody pokrzywdzonego** wyłącza przestępność większości czynów penalizowanych przez przepisy prawa. Nie można jednak zastosować go w przypadkach skrajnych, np. zabójstwa.

Przykład: Osoba zabierająca cudzą rzecz w celu przywłaszczenia nie popełnia przestępstwa kradzieży, jeżeli właściciel rzeczy wyraził zgodę na takie zachowanie.

Przykład: Sprawca pozbawienia życia osoby śmiertelnie chorej za jej zgodą nie może powoływać się na kontratyp zgody pokrzywdzonego. Jeżeli jednak zabił on pokrzywdzonego na jego żądanie i pod wpływem współczucia dla niego, nie popełnił zbrodni zabójstwa, lecz dużo łagodniej karany występki eutanazji (art. 150 k.k.).

CZYNNOŚCI LECZNICZE

Nie popełnia przestępstwa lekarz lub inny pracownik służby zdrowia, który w ramach posiadanej wiedzy medycznej podejmuje działania w celu ratowania życia lub zdrowia ludzkiego (**czynności lecznicze**), skutkujące śmiercią lub uszczerbkiem na zdrowiu.

Przykład: W wyniku wypadku konieczne staje się amputowanie zmiężdżonej kończyny pacjenta. Ponieważ nie ma innej możliwości, lekarze decydują się na tak radykalny zabieg. W takiej sytuacji nie popełniają oczywiście przestępstwa spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, ponieważ działali w celu ratowania życia pacjenta. W grę może tu wchodzić również stan wyższej konieczności.

Przykład: Kazus, jak wyżej, jednak po operacji pacjent umiera. Lekarze nie popełnili przestępstwa nieumyślnego spowodowania śmierci, jeżeli działali zgodnie ze sztuką medyczną i robili wszystko, aby ratować życie pacjenta.

KARCENIE MAŁOLETNIICH

Kontratyp **karcenia małoletnich** jest obecnie dyskusyjny, niejasne są granice wyłączenia przestępności wymierzania kar małoletnim przez ich rodziców (opiekunów prawnych). Absurdem wydaje się ściganie karne za wymierzenie dziecku symbolicznego „klapsa” czy nałożenie na nie jakiś zakazów (np. krótkotrwałego zakazu wychodzenia z domu, gry na komputerze itp.). Niemniej jednak, z braku wyraźnej regulacji ustawowej tego kontratypu, uznać należy, że granice korzystania z przyznanej przez niego ochrony prawnej kończą się tam, gdzie zaczyna się faktyczna krzywda dziecka.

Z pewnością nie może powołać się na kontratyp karcenia małoletniego sprawca przestępstwa znęcania się nad rodziną lub uszkodzenia ciała dziecka.

Przykład: Rodzice małoletniego, który uszkodził mienie szkoły i zachowywał się na lekcjach w sposób nieodpowiedni, zakazują mu wychodzić na podwórko przez okres tygodnia. Nie popełniają przestępstwa pozbawienia wolności czy zmuszenia do określonego zachowania, ponieważ zasadnie działają w ramach kontratypu karcenia małoletniego.

Przykład: Pijany ojciec w napadzie szału rzuca swoim 5-letnim dzieckiem o ścianę, powodując u niego pęknięcie podstawy czaszki i konieczność hospitalizacji na czas powyżej 7 dni. Oczywiście jest, że niezależnie od przewinienia dziecka, sprawca nie może powołać się na kontratyp karcenia małoletniego.

UPRAWIANIE SPORTU

Kontratyp **ryzyka sportowego** znajduje zastosowanie oczywiście przede wszystkim w przypadku sportów walki i takich dyscyplin, w których rywalizujący sportowcy mają ze sobą bezpośredni kontakt (np. piłka nożna). Nie popełnia przestępstwa sprawca uszkodzenia ciała czy chociażby naruszenia nietykalności cielesnej, jeżeli działa **w ramach rywalizacji sportowej i zgodnie z jej regułami**. Jeżeli jednak w wyniku nieprzestrzegania reguł danej dyscypliny dochodzi np. do ciężkiego uszkodzenia ciała, to sprawca popełnia przestępstwo i nie może powołać się na kontratyp ryzyka sportowego.

Przykład: W trakcie walki bokserskiej jeden z zawodników doznaje lekkiego uszkodzenia ciała w postaci złamania nosa i innych drobnych uszkodzeń. Sprawca nie popełnia przestępstwa, ponieważ dokonał tego czynu w ramach uprawiania sportu, a jego przeciwnik dobrowolnie zgodził się na walkę.

Przykład: W trakcie walki bokserskiej jeden z zawodników niespodziewanie rzuca się na drugiego i odgryza mu ucho. Oczywiście nie może powołać się na kontratyp ryzyka sportowego, gdyż reguły jakiegokolwiek sztuki walki nie dopuszczają gryzienia przeciwnika.

UZASADNIONE RYZYKO

Kontratyp **uzasadnionego ryzyka (art. 27 k.k.)** wyłącza przestępność eksperymentu poznawczego, medycznego, technicznego lub ekonomicznego, jeżeli spodziewana korzyść ma istotne znaczenie poznawcze, medyczne lub gospodarcze, a oczekiwanie jej osiągnięcia, celowość oraz sposób przeprowadzenia eksperymentu są zasadne w świetle aktualnego stanu wiedzy. Należy pamiętać, że **aby eksperyment był zgodny z prawem, wszystkie osoby biorące w nim udział muszą wyrazić na to uprzednia zgodę.**

Przykład: W celu opracowania nowego leku na raka grupa pacjentów dobrowolnie poddaje się eksperymentalnej terapii. Niestety, eksperyment przynosi rezultat odwrotny do oczekiwanego, i wszyscy uczestnicy umierają. Lekarze przeprowadzający terapię nie popełnili przestępstwa nieumyślnego spowodowania śmierci, gdyż działali w ramach kontratypu uzasadnionego ryzyka.

OSTATECZNA POTRZEBA

Kontratyp **ostatecznej potrzeby** został określony w **art. 319 k.k.** Zgodnie z § 1 tego przepisu, nie popełnia przestępstwa żołnierz, gdy w wypadku nieposłuszeństwa lub oporu stosuje środki niezbędne w celu wymuszenia posłuchu dla rozkazu, do którego wydania był uprawniony, jeżeli okoliczności wymagają natychmiastowego przeciwdziałania, a posłuchu dla rozkazu nie można osiągnąć w inny sposób. **Na kontratyp ten może powołać się wyłącznie żołnierz.**

Przykład: Dowódca kompanii wydaje rozkaz wyjazdu na poligon w celu odbycia obowiązkowych ćwiczeń wojskowych. Jeden z szeregowych żołnierzy odmawia wykonania rozkazu, ignorując kilkakrotnie powtarzaną dyspozycję oficera. W związku z pilną koniecznością stawienia się całego oddziału na poligonie, dowódca wydaje rozkaz wciągnięcia siłą opornego szeregowca do ciężarówki. Oczywiście nie popełnia on przestępstwa sprawstwa kierowniczego zmuszenia do określonego zachowania się, gdyż jako dowódca oddziału jest uprawniony do wymuszenia posłuchu dla rozkazu.

ZWYCZAJ

Kontratyp **zwyczaj** nie został uregulowany ustawowo, lecz wynika z ogólnie przyjętych zasad określonego postępowania w społeczeństwie. Obecnie jego zastosowanie może wydawać się dyskusyjne, chociaż w niektórych sytuacjach ściganie karne jest wykluczone z oczywistych, pozaustawowych względów.

Przykład: Grupa imprezowiczów zakłóca ciszę nocną w Sylwestra. Oczywiste jest, że nie popełniają wykroczenia naruszenia ciszy nocnej, gdyż powszechnie przyjęty zwyczaj dopuszcza takie zachowanie. Zupełnie inaczej należałoby ocenić takie zachowanie, gdy miało miejsce w inną noc.

Przykład: W Poniedziałek Wielkanocny (Śmigus-Dyngus) grupa chłopaków polewa dziewczyny wodą z wiadra. To, że ich czyn wypełnia znamiona naruszenia nietykalności cielesnej, wydaje się wątpliwe. Niemniej jednak sprawę należy oceniać w kontekście panującego w danym miejscu zwyczaju.

OKOLICZNOŚCI WYŁĄCZAJĄCE WINĘ

Wśród okoliczności wyłączających winę należy wyróżnić:

- 1) niepoczytalność,**
- 2) błąd co do faktu,**
- 3) nieświadomość bezprawności czynu (błąd co do prawa),**
- 4) rozkaz przełożonego.**

NIEPOCZYTALNOŚĆ

Niepoczytalność oznacza brak możliwości rozpoznania znaczenia swojego czynu lub pokierowania swoim postępowaniem, zachodzący w chwili popełnienia czynu i spowodowany jest:

- **upośledzeniem umysłowym,**
- **chorobą psychiczną,**
- **innym zakłóceniem czynności psychicznych.**

Niepoczytalność wyłącza winę zarówno w przypadku przestępstwa (art. 31 § 1 k.k.), jak i wykroczenia (art. 17 § 1 k.w.), również w przypadku przestępstwa lub wykroczenia skarbowego.

Przykład: Osoba z zespołem Downa dokonuje zaboru drogiej zabawki w celu przywłaszczenia. Jeżeli w wyniku swej niepełnosprawności nie mogła zrozumieć znaczenia tego czynu, nie ponosi winy i nie popełnia przestępstwa kradzieży.

OGRANICZONA POCZYTALNOŚĆ A WINA SPRAWCY

Stan poczytalności w znacznym stopniu ograniczonej nie wyłącza winy sprawcy czynu. Sprawca popełnia więc czyn zabroniony, jednak ograniczenie poczytalności powoduje obniżenie stopnia winy, co powoduje, że Sąd może w takim przypadku zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Przykład: Sprawca kradzieży, pomimo swojego lekkiego upośledzenia umysłowego, zdaje sobie sprawę z naganności takiego zachowania. Jest więc winny kradzieży, ale należy wziąć pod uwagę jego zdolność rozeznania konsekwencji własnego postępowania.

Należy pamiętać, że jeżeli sprawca czynu **świadomie** wprowadził się w stan nietrzeźwości lub odurzenia powodując wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które to skutki **przewidywał albo mógł przewidzieć**, to **popełnia przestępstwo i odpowiada za nie tak, jak gdyby w chwili czynu był całkowicie poczytalny.**

Przykład: Pijany sprawca wypadku samochodowego nie tylko ponosi winę, ale też wypełnia znamiona przestępstwa typu kwalifikowanego.

BŁĄD CO DO FAKTU

Błąd co do faktu wyłącza winę umyślną sprawcy czynu wówczas, gdy działa on w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu co do okoliczności stanowiącej jego znamię (**art. 28 § 1 k.k.**). Usprawiedliwione błędne przekonanie sprawcy, że zachodzi okoliczność wyłączająca bezprawność czynu albo winę powoduje, że sprawca w ogóle nie ponosi winy, zaś jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary (**art. 29 k.k.**). Jeżeli sprawca działa w usprawiedliwionym błędnym przekonaniu, że zachodzi okoliczność decydująca o łagodniejszej odpowiedzialności, odpowiada na podstawie przepisu przewidującego tą łagodniejszą odpowiedzialność (**art. 28 § 2 k.k.**).

Przykład: Bezdomny dokonuje zaboru roweru stojącego koło śmietnika, w celu jego przywłaszczenia. Jeżeli sprawca był przekonany, że rower ten został przez właściciela porzucony, a przekonanie takie może być usprawiedliwione miejscem pozostawienia go, to nie ponosi on winy.

BŁĄD CO DO PRAWA

Nieświadomość bezprawności czynu (błąd co do prawa, art. 30 k.k.) wyłącza winę wówczas, gdy sprawca dopuszcza się czynu w usprawiedliwionej nieświadomości jego bezprawności. Jeżeli błąd sprawcy jest nieusprawiedliwiony, Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Przykład: Obywatel Holandii po raz pierwszy w życiu przyjeżdża do Polski i postanawia zapalić marihuanę ze swoimi przyjaciółmi z Uczelni Łazarskiego. Nie zdaje sobie sprawy z tego, że w Polsce posiadanie nawet niewielkich ilości narkotyków na użytek własny jest karalne. Sprawca nie ponosi winy, jeżeli z obiektywnych względów nie był świadomy bezprawności swojego czynu.

ROZKAZ PRZEŁOŻONEGO

Kontratyp rozkazu przełożonego (art. 318 k.k.) wyłącza winę sprawcy będącego żołnierzem i wykonującego rozkaz przełożonego, chyba że wykonując ten rozkaz umyślnie popełnia przestępstwo. Na tę okoliczność, podobnie jak na kontratyp ostatecznej potrzeby, może powołać się wyłącznie żołnierz.

Przykład: Żołnierz wykonuje rozkaz odebrania zapasów żywności cywilom z wioski w Afganistanie, działając w usprawiedliwionym przekonaniu, że rekwirowana żywność zostanie przeznaczona na potrzeby pomocy humanitarnej. Żołnierz ten nie zdaje sobie sprawy, że jego dowódca wydał ten rozkaz bezprawnie w celu dokonania rabunku. Nie można więc przypisać winy żołnierzowi wykonującemu rozkaz, a jedynie temu, kto rozkaz wydał albo wykonuje go ze świadomością faktycznego motywu działania dowódcy.

Przykład: Oddział żołnierzy wykonuje rozkaz rozstrzelania grupy ludności cywilnej. Sprawcy zbrodni nie mogą powołać się na okoliczność, że działali na rozkaz, ponieważ musieli sobie zdawać sprawę z bezprawności czynu.

KONCEPCJE KARY

Zgodnie z **klasyczną koncepcją prawa karnego**, kara jest adekwatną odpłatą za wyrządzone przez sprawcę zło.

Z kolei według zwolenników **teorii względnych (użytecznych)**, kara ma służyć uzyskaniu konkretnego celu, np. resocjalizacji sprawcy.

Wyróżnia się wiele rozmaitych funkcji kary, wśród których można wymienić chociażby:

- **sprawiedliwościową** – kara jako odwet i sprawiedliwa odpłata za zło wyrządzone czynem zabronionym,
- **izolacyjną** – kara umożliwia izolację od społeczeństwa sprawców szczególnie niebezpiecznych,
- **prewencji generalnej** – kara zniechęca innych do popełniania czynów zabronionych,
- **prewencji indywidualnej** – kara oddziałuje na sprawcę, zniechęcając go do popełniania kolejnych czynów zabronionych w przyszłości,
- **resocjalizacyjną** – kara umożliwia sprawcy poprawę i powrót do przestrzegania norm.

KARY ZA PRZESTĘPSTWA

Katalog kar za przestępstwa wymienia **art. 32 k.k.**, zgodnie z którym karami są:

- 1) grzywna,**
- 2) ograniczenie wolności,**
- 3) pozbawienie wolności,**
- 4) 25 lat pozbawienia wolności,**
- 5) dożywotnie pozbawienie wolności.**

KARY ZA WYKROCZENIA

Katalog kar za wykroczenia wymienia **art. 18 k.w.**, zgodnie z którym karami są:

- 1) areszt,**
- 2) ograniczenie wolności,**
- 3) grzywna,**
- 4) nagana.**

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na kolejność, w jakiej wymienione zostały poszczególne kary za wykroczenia. W przeciwieństwie do kar wymienionych w **k.k.**, kary w **k.w.** zostały ułożone w kolejności od najsurowszej do najłagodniejszej.

KARY ZA PRZESTĘPSTWA SKARBOWE I WYKROCZENIA SKARBOWE

Katalog kar za przestępstwa skarbowe wymienia **art. 22 § 1 k.k.s.**, zgodnie z którym karami są:

- 1) grzywna w stawkach dziennych,**
- 2) ograniczenie wolności,**
- 3) pozbawienie wolności.**

Z kolei zgodnie z **art. 47 § 1 k.k.s.** karą za wykroczenia skarbowe jest **kara grzywny** określona kwotowo.

KARA GRZYWNY ZA PRZESTĘPSTWO

Grzywnę za przestępstwo wymierza się w stawkach dziennych, określając liczbę stawek oraz wysokość jednej stawki.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, najniższa liczba stawek wynosi **10**, najwyższa zaś **540**.

Stawka dzienna nie może być niższa od **10 złotych** ani przekraczać **2 000 złotych**. Ustalając stawkę dzienną, Sąd bierze pod uwagę dochody sprawcy, jego warunki osobiste, rodzinne, stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe.

Jeżeli sprawca dopuścił się przestępstwa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub gdy taką korzyść osiągnął, Sąd może wymierzyć mu grzywnę także obok kary pozbawienia wolności.

KARA OGRANICZENIA WOLNOŚCI ZA PRZESTĘPSTWO

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, kara ograniczenia wolności trwa najkrócej **miesiąc**, najdłużej **12 miesięcy**; wymierza się ją w miesiącach.

W czasie odbywania kary skazany:

- **nie może zmieniać miejsca stałego pobytu bez zgody Sądu,**
- **jest obowiązany do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne,**
- **ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.**

Nieodpłatna praca na cele społeczne jest wykonywana w wymiarze **od 20 do 40 godzin miesięcznie**. Jeżeli skazany jest zatrudniony, Sąd zamiast obowiązku pracy społecznej może orzec potrącenie **od 10% do 25% miesięcznego wynagrodzenia** za pracę na wskazany cel społeczny.

KARA POZBAWIENIA WOLNOŚCI ZA PRZESTĘPSTWO

Kara pozbawienia wolności trwa najkrócej **miesiąc**, najdłużej **15 lat**. Wymierza się ją w miesiącach i latach.

Każdy przepis penalizujący dany czyn zawiera wymiar kary, zakreślając jej dolną i górną granicę. Na przykład **art. 286 § 1 k.k.** stanowi: *„Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania karze pozbawienia wolności **od 6 miesięcy do lat 8.**”*

Sąd ma więc możliwość wyboru kary według swego uznania, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności konkretnej sprawy.

ŚRODKI KARNE

Środki karne Sąd może wymierzyć obok kary za dane przestępstwo, a w wypadkach przewidzianych w ustawie orzeka środek karny. Katalog środków karnych wymienia **art. 39 k.k.** Są to:

- **1) pozbawienie praw publicznych,**
- **2) zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej,**
- **2a) zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub z opieką nad nimi,**
- **2b) obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,**
- **2c) zakaz wstępu na imprezę masową,**
- **2d) zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych,**
- **2e) nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,**
- **3) zakaz prowadzenia pojazdów,**
- **4) przepadek,**
- **5) obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,**
- **6) nawiązka,**
- **7) świadczenie pieniężne,**
- **8) podanie wyroku do publicznej wiadomości.**

POZBAWIENIE PRAW PUBLICZNYCH

Środek karny pozbawienia praw publicznych polega na:

- utracie czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządu zawodowego lub gospodarczego,
- utracie prawa do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego,
- utracie posiadanego stopnia wojskowego i powrocie do stopnia szeregowego.
- Pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw.

Sąd może orzec pozbawienie praw publicznych w razie skazania na karę co najmniej 3 lat pozbawienia wolności za przestępstwo popełnione w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie.

ZAKAZ ZAJMOWANIA OKREŚLONEGO STANOWISKA ALBO WYKONYWANIA OKREŚLONEGO ZAWODU

Sąd może orzec **zakaz zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu**, jeżeli sprawca nadużył tego stanowiska lub zawodu przy popełnieniu przestępstwa albo okazał, że dalsze zajmowanie danego stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. **Co do zasady zakaz ten orzeka się w latach, od rok do lat 10.** Okres, na który ten środek orzeczono, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności. Oznacza to, że jeżeli sprawca przestępstwa opuści zakład karny po 2 latach, a zakaz zajmowania stanowiska został orzeczony na okres trzech lat, to te 3 lata liczy się od momentu zakończenia odbywania kary przez sprawcę.

Przykład: Prezes X dopuścił się przestępstwa oszustwa, nadużywając zajmowanego stanowiska. Sąd wymierzył mu za to karę 2 lat pozbawienia wolności oraz środek karny w postaci 3-letniego zakazu pełnienia funkcji członka zarządu. Po zakończeniu odbywania kary, sprawca nie będzie mógł jeszcze przez 3 lata wejść w skład zarządu.

CZY SĄD MOŻE ORZEC ZAKAZ ZAJMOWANIA STANOWISKA NA ZAWSZE?

Sąd może orzec dożywotni zakaz (sformułowanie „na zawsze”) zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi, w razie skazania na karę pozbawienia wolności za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego.

Sąd obowiązkowo orzeka taki zakaz na zawsze w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach opisanych powyżej.

Przykład: Nauczyciel nadużył swej pozycji zawodowej, wykorzystując ją do molestowania seksualnego uczennic, za co został skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności i środek karny w postaci zakazu wykonywania zawodu nauczyciela przez 10 lat. Po upływie okresu obowiązywania zakazu, sprawca powrócił do wykonywania zawodu nauczyciela i ponownie dopuścił się takich czynów. Tym razem Sąd musi orzec zakaz wykonywania zawodu nauczyciela na zawsze.

CZY SĄD MOŻE ZAKAZAĆ SPRAWCY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ?

Tak, Sąd może zakazać prowadzenia działalności gospodarczej w ramach środka karnego zakazu zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu. Jest to możliwe w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z prowadzeniem takiej działalności, jeżeli dalsze jej prowadzenie zagraża istotnym dobrom chronionym prawem.

Przykład: Przedsiębiorca prowadził zakład przemysłowy z naruszeniem standardów składowania odpadów, czym spowodował zanieczyszczenie środowiska w znacznych rozmiarach. W takiej sytuacji Sąd może zakazać sprawcy dalszego prowadzenia działalności gospodarczej, ponieważ przestępstwo zostało popełnione w ścisłym związku z jej prowadzeniem.

ZAKAZ KONTAKTOWANIA SIĘ, ZBLIŻANIA, OPUSZCZANIA MIEJSCA

Sąd może orzec **obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym** w razie:

- skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub
- inne przestępstwo przeciwko wolności oraz
- w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej.

Obowiązek lub zakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu.

Okres tego środka karnego wynosi, co do zasady, od roku do lat 15.

OBOWIĄZKOWY ZAKAZ ZBLIŻANIA SIĘ DO POKRZYWDZONEGO LUB PRZEBYWANIA W OKREŚLONYCH MIEJSCACH

Sąd **orzeka** obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu lub nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w razie:

- skazania na karę pozbawienia wolności **bez warunkowego zawieszenia jej wykonania** za przestępstwo przeciwko **wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego**.

Obowiązek lub zakaz może być połączony z obowiązkiem zgłaszania się do Policji lub innego wyznaczonego organu w określonych odstępach czasu.

Sąd **może orzec** obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu **na zawsze w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych powyżej**.

ZAKAZ WSTĘPU NA IMPREZĘ MASOWĄ

Zakaz wstępu na imprezę masową jest powszechnie kojarzony jako tzw. „zakaz stadionowy”, chociaż może dotyczyć dowolnej imprezy masowej na terytorium Polski, jak również meczu piłki nożnej rozgrywanego za granicą przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy.

Zakaz ten Sąd orzeka na okres od 2 do 6 lat. Podobnie jak pozostałe środki karne, określa się go w latach.

ZAKAZ WSTĘPU DO OŚRODKÓW GIER I UCZESTNICTWA W GRACH HAZARDOWYCH

Sąd może orzec **zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych**, w razie skazania za przestępstwo popełnione w związku z urządzaniem gier hazardowych lub udziałem w nich.

Orzeka się go w latach, od roku do lat 10.

Zakaz wstępu do ośrodków gier i uczestnictwa w grach hazardowych nie obejmuje uczestnictwa w loteriach promocyjnych.

ZAKAZ PROWADZENIA POJAZDÓW

Sąd **może orzec zakaz prowadzenia pojazdów określonego rodzaju** w razie skazania osoby uczestniczącej w ruchu za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, w szczególności jeżeli z okoliczności popełnionego przestępstwa wynika, że prowadzenie pojazdu przez tę osobę zagraża bezpieczeństwu w komunikacji.

Sąd **orzeka** zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa wymienionego powyżej:

- był w stanie nietrzeźwości,
- był pod wpływem środka odurzającego lub
- zbiegł z miejsca zdarzenia.

DOŻYWOTNI ZAKAZ PROWADZENIA POJAZDÓW

Sąd **orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze**, jeżeli sprawca w czasie popełnienia przestępstwa określonego w **art. 173 (spowodowanie katastrofy w ruchu)**, którego następstwem jest śmierć innej osoby lub ciężki uszczerbek na jej zdrowiu, albo w czasie popełnienia przestępstwa określonego w **art. 177 § 2 (wypadek ze skutkiem śmiertelnym)** lub w **art. 355 § 2 (wypadek uzbrojonego pojazdu wojskowego ze skutkiem śmiertelnym)**:

- był w stanie nietrzeźwości lub
- Był pod wpływem środka odurzającego lub
- zbiegł z miejsca zdarzenia,

chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami.

Sąd orzeka zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na zawsze w razie ponownego skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny w warunkach określonych powyżej.

PRZEPADEK PRZEDMIOTÓW

Sąd **orzeka** przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa.

Przykład: Orzeczenie o przepadku nielegalnie wytworzonych narkotyków.

Sąd **może orzec, a w wypadkach wskazanych w ustawie orzeka**, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa.

Przykład: Przepadek narzędzi służących do włamania.

Przepadku przedmiotów określonych powyżej nie orzeka się, jeżeli podlegają one zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi.

Objęte przepadkiem przedmioty przechodzą na własność Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

PRZEPADEK KORZYŚCI MAJĄTKOWEJ

Jeżeli sprawca osiągnął z popełnienia przestępstwa, chociażby pośrednio, korzyść majątkową niepodlegającą przepadkowi przedmiotów, Sąd orzeka przepadek takiej korzyści albo jej równowartości.

Przepadku nie orzeka się w całości lub w części, jeżeli korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.

W razie skazania za przestępstwo, z którego popełnienia sprawca osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową znacznej wartości, **uważa się, że mienie, które sprawca objął we władanie lub do którego uzyskał jakikolwiek tytuł w czasie popełnienia przestępstwa lub po jego popełnieniu, do chwili wydania chociażby nieprawomocnego wyroku, stanowi korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, chyba że sprawca lub inna zainteresowana osoba przedstawi dowód przeciwny.**

Regulacja ta stanowi jedno z nielicznych odstępstw od zasady, że to na oskarżycielu spoczywa obowiązek udowodnienia winy oskarżonego. W tym przypadku to oskarżony musi wykazać brak winy odnośnie składników własnego majątku.

CIĘŻAR DOWODU PRZY PRZEPADKU KORZYŚCI MAJĄTKOWEJ – CIĄG DALSZY

Jeżeli okoliczności sprawy wskazują na **duże prawdopodobieństwo**, że sprawca, przeniósł na osobę fizyczną, prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, faktycznie lub pod jakimkolwiek tytułem prawnym, **mienie stanowiące korzyść uzyskaną z popełnienia przestępstwa, uważa się, że rzeczy będące w samoistnym posiadaniu tej osoby lub jednostki oraz przysługujące jej prawa majątkowe należą do sprawcy, chyba że zainteresowana osoba lub jednostka organizacyjna przedstawi dowód zgodnego z prawem ich uzyskania.**

Powyższa reguła stanowi rozwinięcie zasady zaprezentowanej w poprzednim slajdzie. Jednak w tym przypadku ciężar dowodu legalnego pochodzenia składników majątku zostaje przerzucony na osobę, która w ogóle może nie mieć postawionych żadnych zarzutów.

OBOWIĄZEK NAPRAWIENIA SZKODY

W razie skazania Sąd **może orzec**, a **na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka**, obowiązek naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczenia oraz możliwości zasądzenia renty nie stosuje się.

Zamiast obowiązku naprawienia szkody Sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego.

NAWIĄZKA

W razie skazania sprawcy za **umyślne przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu** albo za **inne przestępstwo umyślne, którego skutkiem jest śmierć człowieka, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia**, a także w razie skazania sprawcy za **przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 (przestępstwa komunikacyjne)**, jeżeli sprawca był w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego lub zbiegł z miejsca zdarzenia Sąd **może orzec nawiązkę** na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

Ponadto, w razie skazania sprawcy za **przestępstwo przeciwko środowisku** Sąd **może orzec nawiązkę** na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, o którym mowa w art. 400 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

Nawiązkę orzeka się w wysokości do 100.000 złotych.

ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE

Odstępując od wymierzenia kary, a także w wypadkach wskazanych w ustawie, Sąd może orzec świadczenie pieniężne wymienione w **art. 39 pkt 7 k.k. na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.**

Wysokość tego świadczenia nie może przekroczyć 60.000 złotych.

Sąd może również orzec środek karny w postaci świadczenia pieniężnego w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w **art. 178a (prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości), 179 (niewłaściwe dopuszczenie do ruchu) lub art. 180 (kontrola ruchu drogowego w stanie nietrzeźwości).**

PODANIE WYROKU DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI

Sąd **może orzec podanie wyroku do publicznej wiadomości** w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego.

CENTRUM
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

ŚRODKI PROBACYJNE

Środki probacyjne umożliwiają poddanie sprawcy próbie w określonym czasie.

Wyróżniamy:

- **warunkowe umorzenie postępowania,**
- **warunkowe zawieszenie wykonania kary,**
- **warunkowe przedterminowe zwolnienie.**

CENTRUM
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

WARUNKOWE UMORZENIE POSTĘPOWANIA

Zgodnie z **art. 66 § 1 k.k.** Sąd może **warunkowo umorzyć postępowanie karne**, jeżeli:

- **wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne,**
- **okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości,**
- **postawa sprawcy nie karanego za przestępstwo umyślne, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni przestępstwa.**

KTÓRE PRZESTĘPSTWA UNIEMOŻLIWIAJĄ WARUNKOWE UMORZENIE POSTĘPOWANIA?

Co do zasady, warunkowego umorzenia **nie stosuje się** do sprawcy przestępstwa zagrożonego karą **przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności.**

Istnieje jednak wyjątek od tej reguły, a mianowicie w wypadku, gdy:

- **pokrzywdzony pojednał się ze sprawcą,**
- **sprawca naprawił szkodę lub**
- **pokrzywdzony i sprawca uzgodnili sposób naprawienia szkody,**

warunkowe umorzenie może być zastosowane do sprawcy przestępstwa zagrożonego karą **nie przekraczającą 5 lat pozbawienia wolności.**

OKRES PRÓBY W PRZYPADKU WARUNKOWEGO UMORZENIA POSTĘPOWANIA

Warunkowe umorzenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do 2 lat i biegnie od uprawomocnienia się orzeczenia.

Umarzając warunkowo postępowanie karne, Sąd **może** w okresie próby oddać sprawcę pod dozór kuratora lub osoby godnej zaufania, stowarzyszenia, instytucji albo organizacji społecznej, do której działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym.

Umarzając warunkowo postępowanie karne, Sąd **zobowiązuje sprawcę do naprawienia szkody w całości albo w części**, a **może** na niego nałożyć pewne dodatkowe, określone w Kodeksie karnym obowiązki, może też orzec świadczenie pieniężne lub nawiązkę oraz zakaz prowadzenia pojazdów do lat 2. Nakładając na sprawcę przestępstwa popełnionego z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej obowiązek opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, Sąd określa sposób kontaktu sprawcy z pokrzywdzonym.

KIEDY SĄD PODEJMUJE WARUNKOWO UMORZONE POSTĘPOWANIE?

Sąd podejmuje postępowanie karne, jeżeli sprawca w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które został prawomocnie skazany.

Sąd **może podjąć** postępowanie karne, jeżeli sprawca w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy:

- **popełnił inne przestępstwo, niż to, za które został prawomocnie skazany,**
- **jeżeli uchyla się od dozoru, wykonania nałożonego obowiązku lub orzeczonego środka karnego albo**
- **nie wykonuje zawartej z pokrzywdzonym ugody,**
- **po wydaniu orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania, lecz przed jego uprawomocnieniem się, rażąco narusza porządek prawny, a w szczególności gdy w tym czasie popełnił przestępstwo.**

Sąd **podejmuje** postępowanie karne, jeżeli powyższe okoliczności zaistnieją po udzieleniu sprawcy pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego, chyba że przemawiają przeciwko temu szczególne względy.

Warunkowo umorzonego postępowania nie można podjąć później niż **w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby.**

WARUNKOWE ZAWIESZENIE WYKONANIA KARY

Zgodnie z **art. 69 § 1 k.k.** Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności nie przekraczającej 2 lat, kary ograniczenia wolności lub grzywny orzeczonej jako kara samoistna, **jeżeli jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec sprawcy celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa.**

Zawieszając wykonanie kary, Sąd bierze pod uwagę przede wszystkim:

- **postawę sprawcy,**
- **jego właściwości i warunki osobiste,**
- **dotychczasowy sposób życia oraz**
- **zachowanie się po popełnieniu przestępstwa.**

NA JAKI OKRES MOŻNA ZAWIESIĆ WYKONANIE KARY?

Zawieszenie wykonania kary następuje na okres próby, który biegnie od uprawomocnienia się orzeczenia i wynosi:

- 1. od 2 do 5 lat** - w wypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności,
- 2. od roku do 3 lat** - w wypadku warunkowego zawieszenia wykonania grzywny lub kary ograniczenia wolności.

W przypadku sprawcy młodocianego (poniżej 21 lat w chwili czynu i 24 lat w chwili wydania wyroku w I instancji) oraz recydywisty specjalnego okres próby wynosi **od 3 do 5 lat**.

GRZYWNA DODATKOWA PRZY WARUNKOWYM ZAWIESZENIU WYKONANIA KARY

- Zawieszając wykonanie **kary pozbawienia wolności**, sąd może orzec **grzywnę w wysokości do 270 stawek dziennych**, jeżeli jej wymierzenie na innej podstawie nie jest możliwe; zawieszając wykonanie **kary ograniczenia wolności**, sąd może orzec **grzywnę w wysokości do 135 stawek dziennych**.
- W razie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności, grzywna orzeczona jako dodatkowa nie podlega wykonaniu; kara pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności ulega skróceniu o okres odpowiadający liczbie uiszczonych stawek dziennych z zaokrągleniem do pełnego dnia.

OBOWIĄZKI ZWIĄZANE Z PODDANIEM SPRAWCY PRÓBIE

Zawieszając wykonanie kary, Sąd może zobowiązać skazanego do spełnienia następujących obowiązków:

- 1) informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby,**
- 2) przeproszenia pokrzywdzonego,**
- 3) wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby,**
- 4) wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu,**
- 5) powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,**
- 6) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym,**
- 7) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,**
- 8) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,**
- 9) powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób,**
- 10) opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,**
- 11) innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.**

KIEDY SĄD ZARZĄDZA WYKONANIE KARY?

- Sąd zarządza wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności. Ponadto Sąd zarządza wykonanie kary, jeżeli skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą.
- Sąd może zarządzić wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy popełnił inne przestępstwo niż określone powyżej albo jeżeli uchyla się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych. Sąd może zarządzić wykonanie kary również wtedy, gdy skazany po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się, rażąco narusza porządek prawny, a w szczególności gdy w tym czasie popełnił przestępstwo.
- Zarządzenie wykonania kary nie może nastąpić później niż w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby.

WARUNKOWE PRZEDTERMINOWE ZWOLNIENIE

Co do zasady, skazanego **można warunkowo zwolnić po odbyciu co najmniej połowy kary.**

W przypadkach recydywy specjalnej zwykłej i wielokrotnej, nie omówionych w ramach niniejszego wykładu z uwagi na jego charakter i czas, warunki zwolnienia są inne – okres kary, którą skazany musi odbyć, wynosi odpowiednio $\frac{2}{3}$ dla recydywisty zwykłego i $\frac{3}{4}$ dla recydywisty wielokrotnego.

W przypadku 25 lat pozbawienia wolności zwolnienie może nastąpić nie wcześniej, niż po 15 latach kary.

Z kolei w przypadku dożywotniego pozbawienia wolności może ono nastąpić nie wcześniej, niż po 25 latach kary.

WYBRANE PRZESTĘPSTWA

Z uwagi na charakter niniejszego wykładu, wybrałem spośród niezwykle obszernego katalogu przestępstw te, które mogą się wydać Państwu szczególnie interesujące. Są to występki penalizowane w następujących przepisach Kodeksu karnego:

- **266 kk – tajemnica służbowa**
- **267 kk – nielegalne uzyskanie informacji,**
- **270 kk – fałszowanie dokumentu**
- **271 kk – fałsz intelektualny**
- **286 kk - oszustwo**

WYBRANE PRZESTĘPSTWA - 2

Z rozdziału **k.k.** poświęconego przestępstwom przeciwko obrotowi gospodarczemu wybrałem artykuły:

- **296 – nadużycie zaufania**
- **296 a – przekupstwa menedżerskie**
- **297 – oszustwo kapitałowe**
- **299 – pranie brudnych pieniędzy**
- **300 – utrudnianie dochodzenia roszczeń**
- **301 – pozorne bankructwo**
- **302 – dowolne zaspokajanie wierzycieli**
- **303 – nierzetelna dokumentacja**
- **304 - wyzysk**
- **305 – utrudnianie przetargu publicznego**
- **308 – nieuczciwość zarządców.**

Ponadto omówiłem wszystkie czyny penalizowane jako przestępstwa lub wykroczenia w k.s.h.

TAJEMNICA SŁUŻBOWA (ART. 266 K.K.)

Art. 266

- § 1. Kto, wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na siebie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Funkcjonariusz publiczny, który ujawnia osobie nieuprawnionej informację niejawną o klauzuli "zastrzeżone" lub "poufne" lub informację, którą uzyskał w związku z wykonywaniem czynności służbowych, a której ujawnienie może narazić na szkodę prawnie chroniony interes, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

NIELEGALNE UZYSKANIE INFORMACJI (ART. 267 K.K.)

Art. 267

- §1. Kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonej, otwierając zamknięte pismo, podłączając się do sieci telekomunikacyjnej lub przełamując albo omijając elektroniczne, magnetyczne, informatyczne lub inne szczególne jej zabezpieczenie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto bez uprawnienia uzyskuje dostęp do całości lub części systemu informatycznego.
- § 3. Tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem.
- § 4. Tej samej karze podlega, kto informację uzyskaną w sposób określony w § 1-3 ujawnia innej osobie.
- § 5. Ściganie przestępstwa określonego w § 1-4 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

FAŁSZOWANIE DOKUMENTU (ART. 270 K.K.)

Art. 270

- § 1. Kto, w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wypełnia blankiet, opatrzony cudzym podpisem, niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę albo takiego dokumentu używa.
- § 2a. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

OSZUSTWO (ART. 286 K.K.)

Art. 286

- § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto żąda korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 4. Jeżeli czyn określony w § 1-3 popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

NADUŻYCIE ZAUFANIA (ART. 296 K.K.)

Art. 296

- § 1. Kto, będąc obowiązany na podstawie przepisu ustawy, decyzji właściwego organu lub umowy do zajmowania się sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, wyrządza jej znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 1a. Jeżeli sprawca, o którym mowa w § 1, przez nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku, sprowadza bezpośrednio niebezpieczeństwo wyrządzenia znacznej szkody majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 1a działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 3. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 2 wyrządza szkodę majątkową w wielkich rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 4. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 lub 3 działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 4a. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1a następuje na wniosek pokrzywdzonego.
- § 5. Nie podlega karze, kto przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie naprawił w całości wyrządzoną szkodę.

PRZEKUPSTWA MENEDŻERSKIE (ART. 296 A K.K.)

Art. 296a

- § 1. Kto, pełniąc funkcję kierowniczą w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą lub pozostając z nią w stosunku pracy, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, żąda lub przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, w zamian za nadużycie udzielonych mu uprawnień lub niedopełnienie ciążącego na nim obowiązku mogące wyrządzić tej jednostce szkodę majątkową albo stanowiące czyn nieuczciwej konkurencji lub niedopuszczalną czynność preferencyjną na rzecz nabywcy lub odbiorcy towaru, usługi lub świadczenia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto w wypadkach określonych w § 1 udziela albo obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 5. Nie podlega karze sprawca przestępstwa określonego w § 2 albo w § 3 w związku z § 2, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział.

OSZUSTWO KAPITAŁOWE (ART. 297 K.K.)

Art. 297

- § 1. Kto, w celu uzyskania dla siebie lub kogo innego, od banku lub jednostki organizacyjnej prowadzącej podobną działalność gospodarczą na podstawie ustawy albo od organu lub instytucji dysponujących środkami publicznymi - kredytu, pożyczki pieniężnej, poręczenia, gwarancji, akredytywy, dotacji, subwencji, potwierdzenia przez bank zobowiązania wynikającego z poręczenia lub z gwarancji lub podobnego świadczenia pieniężnego na określony cel gospodarczy, instrumentu płatniczego lub zamówienia publicznego, przedkłada podrobiony, przerobiony, poświadczający nieprawdę albo nierzetelny dokument albo nierzetelne, pisemne oświadczenie dotyczące okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania wymienionego wsparcia finansowego, instrumentu płatniczego lub zamówienia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto wbrew ciążącemu obowiązkowi, nie powiadamia właściwego podmiotu o powstaniu sytuacji mogącej mieć wpływ na wstrzymanie albo ograniczenie wysokości udzielonego wsparcia finansowego, określonego w § 1, lub zamówienia publicznego albo na możliwość dalszego korzystania z instrumentu płatniczego.
- § 3. Nie podlega karze, kto przed wszczęciem postępowania karnego dobrowolnie zapobiegł wykorzystaniu wsparcia finansowego lub instrumentu płatniczego, określonych w § 1, zrezygnował z dotacji lub zamówienia publicznego albo zaspokoił roszczenia pokrzywdzonego.

PRANIE BRUDNYCH PIENIĘDZY (ART. 299 K.K.) – CZ. 1

Art. 299

- § 1. Kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, przekazuje lub wywozi za granicę, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto będąc pracownikiem lub działając w imieniu lub na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej lub innego podmiotu, na którym na podstawie przepisów prawa ciąży obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji, przyjmuje, wbrew przepisom, środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, dokonuje ich transferu lub konwersji, lub przyjmuje je w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie, że stanowią one przedmiot czynu określonego w § 1, lub świadczy inne usługi mające ukryć ich przestępne pochodzenie lub usługi w zabezpieczeniu przed zajęciem.
- § 3. (uchylony).
- § 4. (uchylony).

PRANIE BRUDNYCH PIENIĘDZY (ART. 299 K.K.) – CZ. 2

- § 5. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, działając w porozumieniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- § 6. Karze określonej w § 5 podlega sprawca, jeżeli dopuszczając się czynu określonego w § 1 lub 2, osiąga znaczną korzyść majątkową.
- § 7. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2, sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio albo pośrednio z przestępstwa, a także korzyści z tego przestępstwa lub ich równowartość, chociażby nie stanowiły one własności sprawcy. Przepadku nie orzeka się w całości lub w części, jeżeli przedmiot, korzyść lub jej równowartość podlega zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu podmiotowi.
- § 8. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1 lub 2, kto dobrowolnie ujawnił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz okoliczności jego popełnienia, jeżeli zapobiegło to popełnieniu innego przestępstwa; jeżeli sprawca czynił starania zmierzające do ujawnienia tych informacji i okoliczności, sąd stosuje nadzwyczajne złagodzenie kary.

UTRUDNIANIE DOCHODZENIA ROSZCZEŃ (ART. 300 K.K.)

Art. 300

- § 1. Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Kto, w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku zajęte lub zagrożone zajęciem, bądź usuwa znaki zajęcia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. Jeżeli czyn określony w § 1 wyrządził szkodę wielu wierzycielom, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- § 4. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

POZORNE BANKRUCTWO (ART. 301 K.K.)

Art. 301

- § 1. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli udaremnia lub ogranicza zaspokojenie ich należności przez to, że tworzy w oparciu o przepisy prawa nową jednostkę gospodarczą i przenosi na nią składniki swojego majątku, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności.
- § 3. Kto będąc dłużnikiem kilku wierzycieli w sposób lekkomyślny doprowadza do swojej upadłości lub niewypłacalności, w szczególności przez trwonienie części składowych majątku, zaciąganie zobowiązań lub zawieranie transakcji oczywiście sprzecznych z zasadami gospodarowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

DOWOLNE ZASPOKAJANIE WIERZYCIELI (ART. 302 K.K.)

Art. 302

- § 1. Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli, spłaca lub zabezpiecza tylko niektórych, czym działa na szkodę pozostałych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Kto wierzycielowi udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej za działanie na szkodę innych wierzycieli w związku z postępowaniem upadłościowym lub zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 3. Tej samej karze podlega wierzyciel, który w związku z określonym w § 2 postępowaniem przyjmuje korzyść za działanie na szkodę innych wierzycieli albo takiej korzyści żąda.

NIERZETELNA DOKUMENTACJA (ART. 303 K.K.)

Art. 303

- § 1. Kto wyrządza szkodę majątkową osobie fizycznej, prawnej albo jednostce organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, przez nieprowadzenie dokumentacji działalności gospodarczej albo prowadzenie jej w sposób nierzetelny lub niezgodny z prawdą, w szczególności niszcząc, usuwając, ukrywając, przerabiając lub podrabiając dokumenty dotyczące tej działalności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w § 1 wyrządza znaczną szkodę majątkową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- § 3. W wypadku mniejszej wagi, sprawca przestępstwa określonego w § 1 podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- § 4. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1-3 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

WYZYSK (ART. 304 K.K.)

- **Art. 304.** Kto, wyzyskując przymusowe położenie innej osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, zawiera z nią umowę, nakładając na nią obowiązek świadczenia niewspółmiernego ze świadczeniem wzajemnym, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

UTRUDNIANIE PRZETARGU PUBLICZNEGO (ART. 305 K.K.)

Art. 305

- § 1. Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, udaremnia lub utrudnia przetarg publiczny albo wchodzi w porozumienie z inną osobą działając na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto w związku z publicznym przetargiem rozpowszechnia informacje lub przemilcza istotne okoliczności mające znaczenie dla zawarcia umowy będącej przedmiotem przetargu albo wchodzi w porozumienie z inną osobą, działając na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany.
- § 3. Jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

NIEUCZCIWOŚĆ ZARZĄDCÓW (ART. 308 K.K.)

- **Art. 308.** Za przestępstwa określone w tym rozdziale odpowiada jak dłużnik lub wierzyciel, kto, na podstawie przepisu prawnego, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania, zajmuje się sprawami majątkowymi innej osoby prawnej, fizycznej, grupy osób lub podmiotu nie mającego osobowości prawnej.

ZANIECHANIE ZGŁOSZENIA WNIOSKU O UPADŁOŚĆ (ART. 586 K.S.H.)

- **Art. 586.** Kto, będąc członkiem zarządu spółki albo likwidatorem, nie zgłasza wniosku o upadłość spółki handlowej pomimo powstania warunków uzasadniających według przepisów upadłość spółki - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

OGŁOSZENIE NIEPRAWDZIWYCH DANYCH (ART. 587 K.S.H.)

Art. 587

- § 1 Kto przy wykonywaniu obowiązków wymienionych w tytule III i IV ogłasza dane nieprawdziwe albo przedstawia je organom spółki, władzom państwowym lub osobie powołanej do rewizji - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- § 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

DOPUSZCZENIE DO NABYCIA WŁASNYCH UDZIAŁÓW PRZEZ SPÓŁKĘ (ART. 588 K.S.H.)

Art. 588.

Kto, będąc członkiem zarządu albo likwidatorem, dopuszcza do nabycia przez spółkę handlową własnych udziałów lub akcji albo do brania ich w zastaw - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 6 miesięcy.

DOPUSZCZENIE DO WYDANIA NIEWŁAŚCIWYCH DOKUMENTÓW PRZEZ SPÓŁKĘ Z O.O. (ART. 589 K.S.H.)

Art. 589

Kto, będąc członkiem zarządu albo likwidatorem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, dopuszcza do wydania przez spółkę dokumentów imiennych, na okaziciela lub dokumentów na zlecenie na udziały lub prawa do zysków w spółce - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do 6 miesięcy.

CENTRUM
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

UMOŻLIWIENIE BEZPRAWNEGO GŁOSOWANIA (ART. 590 K.S.H.)

Art. 590.

Kto w celu umożliwienia bezprawnego głosowania na walnym zgromadzeniu lub bezprawnego wykonywania praw mniejszości:

- 1) wystawia fałszywe zaświadczenie o złożeniu dokumentu akcji uprawniającej do głosowania,
- 2) użycza innemu dokumentu akcji, która nie uprawnia jej właściciela do głosowania,
- 3) wystawia fałszywe zaświadczenie o prawie uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółki publicznej,
- 4) przekazuje lub udostępnia fałszywy wykaz akcjonariuszy uprawnionych do uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółki publicznej - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

POSŁUGIWANIE SIĘ NA GŁOSOWANIU FAŁSZYWYM LUB CUDZYM DOKUMENTEM (ART. 591 K.S.H.)

Art. 591.

Kto przy głosowaniu na walnym zgromadzeniu lub wykonywaniu praw mniejszości posługuje się:

- 1) fałszywym zaświadczeniem o złożeniu dokumentu akcji uprawniającej do głosowania,
- 2) cudzym dokumentem akcji bez zgody właściciela,
- 3) cudzym dokumentem akcji, która nie uprawnia jej właściciela do głosowania,
- 4) fałszywym zaświadczeniem o prawie uczestnictwa w walnym zgromadzeniu spółki publicznej,
- 5) fałszywymi instrukcjami do głosowania na walnym zgromadzeniu spółki publicznej - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

DOPUSZCZENIE DO WYDANIA WADLIWYCH DOKUMENTÓW AKCJI (ART. 592 K.S.H.)

Art. 592.

Członek zarządu, który dopuszcza do wydania dokumentów akcji:

- 1) niedostatecznie opłaconych,
- 2) przed zarejestrowaniem spółki,
- 3) w przypadku podwyższenia kapitału zakładowego - przed zarejestrowaniem podwyższenia - podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

WŁAŚCIWOŚĆ RZECZOWA SĄDÓW W SPRAWACH O PRZESTĘPSTWA Z K.S.H.

Art. 593.

Sprawy o przestępstwa wymienione w art. 585-592 należą do właściwości sądów rejonowych.

CENTRUM
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

NIEPRAWIDŁOWE ZARZĄDZANIE SPÓŁKĄ (ART. 594 K.S.H.)

■ Art. 594

- § 1. Kto, będąc członkiem zarządu spółki handlowej, wbrew obowiązkowi dopuszcza do tego, że zarząd:
 - 1) nie składa sądowi rejestrowemu listy wspólników,
 - 2) nie prowadzi księgi udziałów zgodnie z przepisami art. 188 § 1 albo nie prowadzi księgi akcyjnej zgodnie z przepisami art. 341 § 1,
 - 3) nie zwołuje zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia,
 - 4) odmawia wyjaśnień osobie powołanej do rewizji lub nie dopuszcza jej do pełnienia obowiązków,
 - 5) nie przedstawia sądowi rejestrowemu wniosku o wyznaczenie biegłych rewidentów,
 - 6) nie ogłasza wzmianki o złożeniu opinii przez biegłego rewidenta w sądzie rejestrowym zgodnie z przepisem art. 312 § 7 - podlega grzywnie do 20.000 złotych.
- § 2. Kto, będąc członkiem zarządu, dopuszcza do tego, że spółka przez czas dłuższy niż trzy miesiące wbrew prawu lub umowie pozostaje bez rady nadzorczej w należyтым składzie - podlega grzywnie w tej samej wysokości.
- § 3. Przepisy § 1 i § 2 stosuje się odpowiednio do likwidatorów.
- § 4. **Grzywnę nakłada sąd rejestrowy.**

DOPUSZCZENIE DO BRAKU WYMAGANYCH DANYCH W PISMACH I ZAMÓWIENIACH HANDLOWYCH (ART. 595 K.S.H.)

Art. 595

- § 1. Kto, będąc członkiem zarządu spółki kapitałowej, dopuszcza do tego, że pisma i zamówienia handlowe oraz informacje, o których mowa w art. 206 § 1 i art. 374 § 1, nie zawierają danych określonych w tych przepisach albo będąc komplementariuszem spółki komandytowo-akcyjnej uprawnionym do reprezentowania spółki dopuszcza do tego, że pisma i zamówienia handlowe oraz informacje, o których mowa w art. 127 § 5, nie zawierają danych określonych w tym przepisie - podlega grzywnie do 5.000 złotych.
- § 2. Przepisy art. 594 § 3 i § 4 stosuje się odpowiednio.

SKUTKI WYROKU SKAZUJĄCEGO

- nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII-XXXVII Kodeksu karnego oraz w art. 587, art. 590 i w art. 591 ksh.
- opisany powyżej zakaz ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, jednakże nie może zakończyć się wcześniej niż z upływem trzech lat od dnia zakończenia okresu odbywania kary.
- w terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Nie dotyczy to przestępstw popełnionych umyślnie. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie.

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ

KONIEC

CENTRUM
KSZTAŁCENIA
PODYPLOMOWEGO

 Prokurent[®] **25** *lat*
kancelaria radców prawnych i adwokatów